

Hic Rhodus,
hic salta!Slovensko
na prahu své **BUDOUCNOSTI**Katolíci,
církve
a současná
česká
politika**DESATERO**
křesťansky pojaté
DEMOKRACIE**OBŘI**
Z HORKosti
suche!
hýbejte
se...**11**

PERSPEKTIVY

PŘÍLOHA KATOLICKÉHO TÝDENÍKU

LISTOPAD 1994

Čeho se bojíme?

V prosinci roku 1989 začaly mizet ze zdi fabrik a úřadů, ze škol i z obchodů nápisy a symboly komunistické moci. Procházel jsem se tehdy za nevládného muholení pražskými ulicemi, mezi fasádami domů, které tu po dlouhých desítkách stály bez hesel a praporů jako by nahé a přemýšlel jsem, jaký duch se asi zmocní těchto ulic, čím ožijí byty a kanceláře, co naplní v příštích letech mysl a srdce lidí, kteří zde žijí. Přál jsem si (v té chvíli nikoho, kdy se zdálo, že je možné cokoliv), aby to nebyly jen peníze a honba za úspěchem, ale také duch křesťanství, co oživí opuštěné ulice. Už tehdy jsem tušil, že skutečnost bude jiná, ale doufal jsem, že křesťané mají co nabídnout, že i v situacích lidsky beznadějných mají pádný důvod k víře, naději a lásce, že navážou komunikaci s lidmi této země. Po pěti letech procházím týmiž ulicemi a už téměř nevímám billboardy s barevnými reklamami, téměř bez povšimnutí mímám kiosky s nahatými slečnami a auta za milion korun, uhýbám klukům na skateboardech se sluchátky na uších, potkávám úředníky, sekretářky, pasáky, prodavačky, manažery a turisty, proplétám se supermarketem a občas zajdu i do kostela. Tady se mnoho nezměnilo. Vidím stejné tváře jako před lety, většínou staré lidi a pár mládenců a děvčat, kteří se vydali na duchovní stezky. Na stolku u vchodu leží Katolický týdeník. Chodí za tebou slabí, chudí a opuštění, Pane Bože. Stranou toho obrovského babylonu prosí o tvé milosrdenství a připravují se na smrt. Vím, to podstatné, po všech omylech a hříších, se odehrává tady, tváří v tvář tobě. Ale cožpak na těch milionech lidí tam venku nezáleží právě tak, jako na každém z nás? Cožpak my nepatříme k nim a oni k nám? Oddělují kostelní zdi dva světy, které se duchovně nikdy nepotkají? Cožpak může virtuální realita nahradit realitu Kristovy lásky? Čeho se bojíme? Čeho se bojí naši pastýři? Zkaženého světa? Vlastní nedostatečnosti? Hříšnosti lidské povahy? Vždyť my všichni potřebujeme příklad bezvýhradné důvěry a odvážné lásky právě od nich a právě teď, kdy se mění podoba světa, po dvě tisíciletí šťastně i tragicky utvářená křesťanstvím. Právě teď bychom se měli začít zcela vážně zabývat kluky na skateboardech a se sluchátky na uších. Nepulsuje v nich pouze rap. Šumí v nich také moře věčné touhy a dosud nerozluštěná, útržkovitá, budoucí společná řeč této planety. Riskujeme, že jí neporozumíme. A že oni nebudou rozumět nám.

Josef Gabriel

Jsem si jist, že odstup pěti let od událostí, které u nás začaly 17. listopadu 1989, je příliš malý na to, aby bylo možné vidět zcela jasně, a přitom víc než jen povrch. - Jak to, že to šlo tak snadno?

Proč si někteří lidé přejí, aby převládł obraz listopadu 1989 jako předem dohodnuté hry komunistické moci a disidentů? Jako komedie, předstírající vyjednávání, zatímco všechno bylo jasné již předem? Jenom proto, že se nestihlo a nevědělo, a přesto byly mocenské

jsem jen odhadovali, ale právě jeho vysoká míra mohla svědčit i pro nějaký zoufalecký pokus zastavit běh události silou.

Svémi obavami jsme se tehdy nechlubili, ale jen trochu poctiví pamětníci by je i dnes potvrdili. Hluboko pod zemí, v úzkých, přetopených chodbách divadelních šaten, kotelen a rekvizitáren Laterny Magiky jsme byli jako v pasti - takový dojem nás často přepadal. Připadal jsem si tam jako hluboko v podpalubí obrovské zaoceánské lodi bez kapitánského můstku: kdyby v noci narazila na ledovou kru, dozvěděli bychom se to, až když by bylo

orientaci z docela přirozených důvodů: někteří z nás byli celé dny, bez přerušení, dvacet hodin denně zalezli do podzemí Laterny, a co se dělo venku, jsme se dozvívali jen z druhé ruky.

To jen zpětně se jednání mohou jevit jako snadná. Naše pocity byly docela jiné. S Havlem, Rajmontem (dnes ředitelem činohry ND) a studentem ekonomie Klímou jsme například jednali s českou vládou (Pitra, Mečí, Toman, Kadoun) přes šest hodin. Kamarády, kteří nás měli doprovázet jako naše ochrana, nepustili dovnitř do budovy, telefony z OF k nám nepřipínali, a přitom vládní vyjednávači nejméně dvakrát odešli z jednání (poradit se) na víc než hodinu. Celou tu dobu jsme tam seděli naprosto izolovaní od světa, kolem stáli široce rozkročení muži Pitrovy ochranky (vidím dosud, že měli frajerské bílé ponožky), na záchod chodili s námi. Začali jsme s čerým humorem, ale pak už se nám to nemohlo jevit jinak, než že právě spadla klec a my v tom zůstali třet, uvěznění v Lazarské. Řeči, které jsme s Havlem vedli nad záchodovými nuslemi, byly už jen šibeniční, skoro bez humoru a tuze litují, že pro historiky jsou nenávratně spláchnuty.

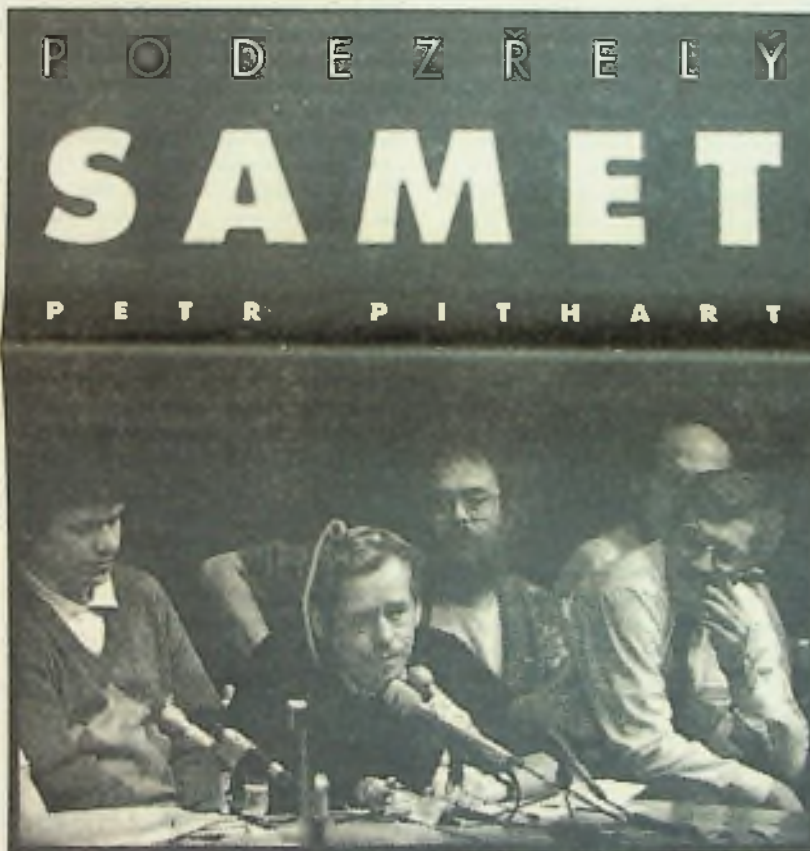
Nebyli jsme si jisti vítězstvím, a už vůbec ne snadným. O nich, o moci, jsme neměli nejmenší iluze. Pak jsme si ovšem nemohli dovolit myslet si o nich, že jsou už úplně v rozkladu, že jsou ve skutečnosti mnohem slabší. Byli jsme stále připraveni doslova na nejhorší, a právě nejhoršímu jsme chtěli zabránit. Naše odpovědnost uprostřed naprosto neznámé, bezprecedentní situace byla maximální, což se ovšem rozšafům a slovním revolucionářům poslední hodiny, kteří to všechno sledovali z televizních fotelů, jevílo pak jako nedostatek té pravé revoluční rozhodnosti, jako měkkost, shovívavost. Tuze sametu! Nakonec jako předem dohodnutý kšeft. My jsme však naše požadavky proto stupňovali věru postupně, neboť jsme nevěděli, co bude nejen zítra, ale co bude za hodinu. Ale pak jsme se na dobytém území okamžitě důkladně zakopávali.

Jak se později ukázalo, nebyli jsme tak docela vedle, neměli jsme jen velké oči: jisté armádní kruhy protiútok kolem 23. listopadu připravovaly, podobně nebyly nečinné Lidové milice. Co šlo hlavou StB, se možná již nikdy nedozvíme.

* * *

Neprožívali jsme ty situace ani trochu jako procházku po měkkém, sametovém kobereci, ale jako chůzi po laně napjatém nad propastí. Těm, kteří nám vytýkají sametu, a neumějí či nechťejí naši obezřetnost a odpovědnost vysvětlit jinak než jako zradu, jako předem dohodnuté předání moci (něco za něco), dostává se překvapivě mnoho sluchu. Mnozí lidé totiž chtějí slyšet, že celý disent byla jenom hra vrcholící po listopadu 1989, včetně „fešáckých kriminálů“, protože jim to dává laciné rozhořčení jako lidem ve skutečnosti rezignujícím, přizpůsobivým, kolaborujícím. Ti všichni si pak mohou říci: My jsme dobře věděli, proč odpiráme těm disidentům jakoukoli solidaritu, proč se nepřidáváme, proč se vezeme s sebou... Vždyť to měli všechno předem dohodnutý! Přece bysme s nimi nehráli tu komedii...

Malý, zbabělý pohled na dějiny, který, aby obhájil vlastní slabost, špiní ty druhé, co nesli kůži na trh. Dostí český, spíše však čečáckový pohled. Pohled soudruha Broučka, dnes pana Broučka, známého to antikomunistického radikála.



22 listopadu 1989

Snímek Petr Mazanec

pozice vyklizeny? (Anglický publicista T. G. Ashrazil pro náš převrat termín „refoluce“, tedy něco mezi reformou a revolucí.) Ze mezi úspěšnými podnikateli jsou dnes i ti, kterým se po listopadu říkalo „staré struktury“. Protože bylo a dosud je tak málo potrestaných komunistů?

Nebo je to proto, že takový obraz ti lidé potřebují, aby odlehčili špatnému svědomí?

Každá z těchto otázek je tuze těžká a nepřijemná: nelze na ni totiž odpovědět, aniž bychom se nemilosrdně rozebrali v tom, co a jak jsme žili těch čtyřicet let předtím. Pokusím se zatím odpovědět jen na jednu otázku, snad nejlépe: jak to, že to šlo tak snadno?

* * *

Ono to totiž vůbec snadno nešlo. Přinejmenším jsme to tak neprožívali. Lidé ve vedení OF, a vyjednávači s mocí zejména, měli po celou dobu „snadných jednání“ ruce i nohy svázané odpovědností z toho, že svůj tlak přeznou, zaježenou moc do kouta a ona začne kopat. To jest stíhlet.

Neměli jsme ve vedení KSČ ani státu svoje lidi, abychom měli představu, jak tam u nich ten konflikt prožívají. Míru marasmu systému

pozdě. Stačilo nahoře zavřít a pohlídat jediné litací dveře v pasáži paláce Adria.

Do Laterny chodili doslova zástupy těch, kteří přicházeli varovat: tam a tam vyhlásili pohotovost u tankového pluku, ve štábu Lidových milic, na Ministerstvu vnitra. Tam a tam rozdávají zbraně, tam a tam se chystá razie, zatýkáni. Věděli jsme, že tyto poslové katastrofických zpráv se dělí na tři skupiny: že jsou mezi nimi provokatéři, kteří fabulují, protože chtějí, abychom ztratili nervy a udělali nějakou nepředloženost, že někteří z nich jsou psychicky nemocní lidé, kteří v takové situaci doslova ožívají, ale věděli jsme, že jsou mezi nimi také ti, kteří něco skutečně viděli, slyšeli a třeba jen trochu přehánějí. Jen jedno jsme nevěděli: kteří jsou kteří. Některé jednotlivce, jejichž zprávy nám připadaly obzvláště znepokojivé, jsme „vyslýchali“ hodiny, ba i celé dny. Na tvář jednoho takového muže, zoufalého z toho, že jsme mu nevěřili, si dodnes pamatuji: blázen, nebo profík-amatér? Snažili jsme si jejich zprávy prověřovat, ale ne vždycky to bylo možné. Pamatuji se, že byly dny (a zejména noci), kdy jsme s pocití odevzdanosti čekali nejhorší. Ostatně ztráceli jsme i smysl pro

KŘESŤAN A SVĚT

Překročit práh naděje - nová kniha Jana Pavla II.

Papež Jan Pavel II. je už světu svými překvapeními znám. 20. října 1994 odstartoval koordinovaně ve více než dvaceti jazycích vydání jeho knihy s původním názvem *Varcare la soglia della speranza* (Překročit práh naděje). Od roku 1748 je to poprvé, co úřadující papež vydává vlastní knihu (papež Benedikt XIV., vlastním jménem Prospero Lambertini psal právníké a historické knihy). Celkový náklad knihy se zatím odhaduje na deset milionů a peníze utržené z prodeje knihy chce Svätý otec věnovat na charitativní účely.

O vzniku knihy píše ve svém úvodu její vydavatel a inspirátor, italský novinář Vittorio Messori, českému čtenáři známý z obsáhlého rozhovoru s kardinálem Josefem Ratzingerem a z nedávno publikované knihy *Hypotézy o Ježíšovi*. Podnětem k jeho asi dvaceti otázkám, které papeži poslal k nabídnutí, byl hodinový rozhovor, který s papežem k patnáctému výročí jeho pontifikátu hodlala natočit italská televizní společnost RAI. Kvůli papežově zaneprázdněnosti se televizní projekt s názvem *Patnáct let papežství* nakonec neuskutečnil, Janu Pavlovi však Messoriho otázky nedaly spát. Čas od času na ně začal písemně odpovídat a nakonec vznikla celá kniha, která má přes 250 stran. Z každé řádky textu je patrné papežovo nesmírné misijnářské nadšení a zaujetí, jímž je charakteristický i celý jeho pontifikát.

Otázky je možné rozdělit do tří celků: a) důvody víry v živého Boha, b) proč je takové množství různých náboženství, c) jak hlásat Krista dnešnímu sekularizovanému světu. Otázky záměrně směřují k věcem podstatným a globálnějšími, nespočívají na žurnalistickém povrchu, na podrobnostech a pomíjivých banalitách. Messori o tom píše: „Rečeno zkrátka a bez obalu: čistě klerikální problémy - a klerikální je také jistý druh laických dotazů (například jak jsou zařízeny vatikánské komnaty, jestli v klasickém (konzervativním) duchu, nebo moderně (progresivně) - mne nezajímaly (...). Ovšemže je třeba mluvit o svěcení žen, o pastoraci homosexuálů nebo rozvedených, o geopolitické strategii Vatikánu, o postoji biskupských konferencí k otázce jednoty katolíků a o jejich politických postojích a o mnoha jiných věcech, a to podrobně. To však lze teprve tehdy, když si stanovíme jistou hierarchii hodnot (dnes dokonce v katolických kruzích často obrácenou naruby), která na první místo klade prostou a přece burčující otázku: Je to, v co katolíci věří a čehož je papež nejvyšším ručitelem, pravdivé nebo není?“

A to je snad hlubším záměrem knihy: znovu přiblížit hodnotu křesťanství dnešku, zviditelnit poselství církve světu, jasnými slovy ukázat na nepostradatelné hodnoty, které křesťanství přináší, bez nichž se svět ztrácí ve zmatku a bludném kruhu zla a násilí. Proto papež tolik mluví o spásě skrze

Ježíše Krista, o vykoupení člověka z hříchu, o naději, která zbavuje strachu a soužení, o „pravdě kříže, která se nazývá radostnou zvěstí“. Celou knihou se prolíná heslo, s nímž papež Jan Pavel II. zahajoval 22. října 1978 svůj pontifikát: „Nebojte se!“

„Proč se nemusíme bát? Proč Bůh vykoupil lidi? Když jsem tato slova pronášel na Svatopetrském náměstí, věděl jsem už, že první encyklika a celý pontifikát budou spojeny s pravdou o vykoupení. V ní je nejlubší potvrzení onoho *Nebojte se!*: *Neboť tak Bůh miloval svět, že dal svého jednorozměrného Syna!* (sr. Jan 3,16). Tento Syn zůstává v lidských dějinách Vykupitelem. Vykoupení se prolíná celými dějinami lidstva, i těmi před Kristem, a připravuje eschatologickou budoucnost. Je světlem, které osvícuje temnotu a které temnota nepohltila (sr. Jan 1,5). Moc Kristova kříže a jeho zmrtvýchvstání je větší než všechno zlo, před nímž by se člověk mohl a musel bát.“

Zdeněk Jančařík, SDB

Zamlčená audience

Jediným místem, na němž spolu mluví Češi a sudetští (= čeští) Němci otevřeně a bez zábrán, jsou setkání bavorské Ackermann-Gemeinde a České křesťanské akademie. Vzájemný kontakt je nepřetržitý a kromě příležitostných společných akcí pořádají obě organizace každoročně konferenci, o níž se kromě KT a Literárních novin v žádném ústředním časopise nedočtete. Té letošní věnovala krátkou reportáž televize NOVA.

Ve dnech 7. až 10. října uspořádaly na podnět Mons. Miloslava Vlka, arcibiskupa pražského, pouť smíření nad hroby společných svatých. Z Bavorska přijelo přes 300 poutníků. Delegaci představitelů obou organizací přijal dne 7. října prezident republiky Václav Havel. Kromě Svobodné Evropy si žádné

V půli října proběhla v Lidových novinách polemická diskuse mezi zastánci potřeby legislativně regulovat přívál násilí a pornografie v hromadně sdělovacích prostředcích, ohrožující harmonický vývoj našich dětí, a zastánci neomezeného liberalismu, který považuje jakákoliv omezení čehokoliiv kdekoliv za přímé ohrožení principu svobody. Spouštěcím momentem byla petice, kterou podepsalo na sto padesát spisovatelů, umělců a kulturních pracovníků a která se obrací na členy parlamentu s žádostí, aby se zasadili o naplnění a zpřesnění zákonných norem, zapovídajících či omezujících šíření násilí, brutality a pornografie mezi dětmi.

Václav Bělohorský ve svém zamyšlení v Lidových novinách (15. 10. 94) podrobil tuto petici zlehčující a místy až sofistické kritice a její signatáře obvinil nepřímo z mravního terorismu, který označil rovněž za kořen československého totalitarismu. Pokud jde o zobrazování násilí a brutality, položil falešné rovnítko mezi biblí, řecké báje, životopisy mučedníků, pohádky a ukřižovaného Krista na straně jedné a petici kritizované pořady, samostatně zobrazující krutost a násilí, na straně druhé. Vnásí dokonce jistou mlhavou podobu i mezi úsilí signatářů petice a Hitlerův zásah proti tzv. zvrhlému umění.

Vyslovilo-li se tolik osobností našeho kulturního a uměleckého života pro potřebu morálnějšího pohledu na ničím neomezené řádění morálně pokleslých nebo dokonce vysloveně amorálních artefaktů v naší literatuře a hlavně pak v našich hromadně sdělovacích prostředcích, je myslim povinností křesťanů tyto požadavky podpořit a ukázat znovu na základy křesťanské morálky jako na činitele, který by měl pomoci vnést do celé záležitosti světlo.

„Hic Rhodus, hic salta“, říkávalo se už ve starém Římě. O to závažnější by to mělo být

naše médium události nepovšimlo.

Přijetí prezidentem je signálem, který má několikrát význam. České straně sděluje, že prezident oceňuje práci obou organizací pěstujících česko-německý a česko-sudetoněmecký dialog. Německé straně naznačuje, že česká strana jako celek se dialogu nevyhýbá a že na (sudeto)německé straně existuje uskupení, které je vítaným partnerem. Nám všem potvrzuje nezastupitelnou úlohu křesťanů při řešení problémů, které jsou závažné, ale jímž se ostatní raději vyhýbají.

Herbert Werner, předseda Ackermann-Gemeinde, na společném setkání sdělila stovky poutníků důrazně prohlásil, že východiskem česko-sudetoněmeckého dialogu nemožno být majetkoprávní zřetele. PP

Stát - ekonomika - církve

„Jan Krzysztof Biielecki se ve své přednášce zmínil, že transformované země se dělí na země, kde u moci jsou postkomunisté ještě, zase a ještě ne. Tento bonmot tak výstižně vyjádřil, o čem bychom nyní v naší části Evropy měli diskutovat,“ říká viceprezident Nezávislého kontrolního úřadu Václav Peřich. Dr. Biielecki svůj bonmot pronesl na odborném semináři Země střední a východní Evropy na cestě k tržnímu hospodářství (Stát - ekonomika - církev), který se konal ve dnech 23. až 25. září v Praze. Pořádala ho Nadace Konrada Adenauera ve spolupráci s Institutem německého hospodářství a Českou křesťanskou akademií. Jeho zastoupení bylo velmi silné: za německou stranu např. durynský ministerský předseda Bernhard Vogel, ředitel Institutu německého hospodářství Gerhard Fels nebo prezident Spolkového svazu německého průmyslu Tyl Necker, za polskou stranu bývalý ministr

pro každého křesťana dnes. Teď ukáž, co umíš, teď je chvíle tvého svědectví. Podpis arciepiskopa Anasaze Opaska pod peticí vidím jako zářný příklad.

Vývozy Václava Bělohorského vycházejí z ryziho liberalismu a pragmatismu, jehož učení by bylo možno shrnout slovy mnoha našich politiků nejednou opakovanými: Co není zakázáno, je dovoleno.

Nehleď k tomu, že takováhle formule morálních, zákonných i běžně uznávaných norem vychází z negativního vymezení

Hic Rhodus, hic salta!

a postrádá definování pozitivních morálních impulsů, napadá každého, kdo o ni přemýšlí, hned otázka: Podle čeho, kým a proč zakázáno?

Stavět společnost jako živý organismus na nihavých základech tzv. postmodernismu, jehož jediným absolutním postulátem je všechno relativizovat - nebýskám se tu nějakým libovým oxymorem - znamená stavět na křehkých základech, než jakým je říční písek. Není se však čemu divit. Podávat člověka jen jako produkt nikým a ničím nepředestínovaného nahodilého vývoje nemůže ovšem logicky k ničemu jinému ani pozitivnějšímu dojít. Jaká až neuvěřitelná shoda mezi filozofií „vědeckého světového názoru“ a jeho údajným oponentem. A platí-li pro životní praxi jako nejlepší vademecum pragmatismus, není se co divit, dospějeme-li až k ničím neomezenému mravnímu nihilismu. Ani tady se nemohu zbavit ovšem ozvěny, která se mi při takových postulatech ozývá v uších. Vidím tu, ať chce nebo

zahraničí Krzysztof Skubiszewski, bývalý místopředseda vlády Leszek Balcerowicz, za českou stranu ministři Karel Dyba a Josef Zieleniec, zastoupena byla i slovenská a maďarská reprezentace.

Konference, podle Václava Peřicha, který se jí rovněž zúčastnil, ukázala prolínání tří referenčních rámců. Jeden je dán napětím mezi západní Evropou a transformujícími se zeměmi. První mají pocit, že by se Východ měl více poučit z toho, jak oni ve své době řešili podobné problémy, druzí se domnívají, že by jim Západ měl více pomoci. Východ také nabízí cenu své zkušenosti, která by mohla napomoci při probíhající restrukturalizaci Západu, avšak odborníci ze Západu si nejsou jisti, zda například zdejší byrokracie je jen reziduem minulosti nebo projevem jakési genetické neschopnosti. Druhá polarita je polarita mezi pragmatiky a těmi, kdo hledají etické zdůvodnění jednotlivých hospodářských kroků. Zde se nedá klást nějaká geografická hranice. A třetí polarita se vytváří uvnitř transformačního procesu mezi lidmi, kteří jsou již cele Evropany, a mezi lidmi, kteří svou zkušenost považují až za příliš jedinečnou a mají pocit i jistého mesiášství. „Konference byla cenná právě v tom, že tato napětí odkryla,“ míní dr. Peřich. „Nebyla to konference typu Káhiry, kde se vytváří nějaká rezoluce, která je východiskem pro další jednání,“ říká dr. Peřich na otázku po významu tohoto setkání. „Byla to konference, která umožňuje konfrontovat názory, reflektovat východiska a vytvářet půdu pro jakkoliv schůdné deklarace. Shrnu to do příkladu: když chce hned na první setkání odborníků k nějakému problému vytvořit nějakou deklaraci, bude velmi neurčitá. Napoprvé se všichni shodnou jen v samozřejmostech. Když je sezev pětkrát, nejprve stačí, když poznají, v čem si nerozumějí. Toto byla konference právě té důležité přípravné roviny, kdy se hledají správné argumenty.“

nechci, znovu podobnost s názorem, že „mravné je to, co slouží dělnické třídě“ a chcete-li i „jejímu předvoji, komunistické straně“, který jsme slyšeli tolik let. Přitom je však už v postmodernismu samém ukryto jablko sváru. Má-li každá pravda stejnou platnost a je všechno dovoleno, je dovoleno i popírat stejnou platnost všech pravd a i dogma může být pravdou. A je-li platné to, co říká pragmatismus, že pravdivé je to, co se osvědčí, jsme už zase zpátky u toho: kdy, kde, jak a komu. Cui bono? Není divu, že sklouzáváme při stále narůstající relativitě všech hodnot stále víc do stavu, kdy platí v praxi lidská práva spíš pro toho, kdo je přestupuje, než pro ty, kdo jsou takového přestupování obětmi.

Vystupují-li dnes do boje s šířícím se zlem stateční lidé, kteří ani sami křesťanskou morálkou nevyznávají, neměli bychom my, křesťané, stát stranou a hrát si dál na svém vlastním písčku. Budeme-li klást dále na prvním místě stále jen třeba oprávněné požadavky restituce majetku, a ne restituce morálky, která už sama v sobě řešení spravedlivých požadavků obsahuje, nebudeme se mnohdy od současných pragmatiků příliš lišit. Jestliže pochopila církev už nejednou mnohé díky potřeby doby i nutnost stát v zákrytu s nimi, jak to ukazuje například katolický skauting, katoličtí esperantisté, katoličtí lékaři a podobně, potom by neměla stát stranou úsilí o naplňování toho, co je jí nakonec nejvlastnější, stát po boku těch, kdo třeba jinými slovy, ale z téže podstaty usilují o reálné naplňování křesťanské zvěsti. Svět nás víc než kdy jindy bude znát podle ovoce našich skutků.

A těm, kdo tak nešťastně bojují ve jménu svobody v praktických důsledcích o její vlastní popření, nezbyvá než připomenout: „Si tacuisses, philosophus mansisses.“

Zdeněk Janík

Po rozpadu společného státu se převážná část české veřejnosti přestala o Slovensko zajímat, ono však zůstává významnou experimentální dílnou (již je Česká republika ostatně též). Dvě významná slovenská témata jsou důležitá i pro nás: formování a průběh politického konfliktu v postkomunistické společnosti (takovou jsme i my) a šance křesťanské politické strany v této situaci. Proto jsme se obrátili na Jána Čarnogurského, předsedu KDH.

Pane předsedo, všichni se pamatujeme na statistické pouť. Levoču, Šaštín, které manifestovaly nejen nechuf k tehdejšímu režimu, ale především slovenskou věrnost církvi. Ve srovnání s těmito masovými projevy jsou volební zisky KDH méně výrazné. Proč?

To by vám vysvětlil spíš sociální psycholog než politik. Především platí, že politická strana není církev a program není víra. Do hry vstoupily nové faktory, které tenkrát nebyly tolik významné: národní a sociální citění. Jak víte, KDH nepostupuje militantní nacionalismus, ani nenabízí jednoduchá sociální řešení.

Mělo si KDH počínat před volbami jinak? Dopustilo se chyby?

KDH mělo na vybranou: mohlo volit pouze mezi populismem, který by nám v dané situaci asi zajistil větší počet hlasů, a důsledně realistickou politikou ku prospěchu Slovenska. Populismus jsme nezvolili z důvodů světonázorových i pragmatických, protože by na Slovensku vedl k etnickým i sociálním konfliktům. Slovinci jsou v tomto ohledu horkokrevnější. Následky by mohly být tragické. Řečeno vašimi slovy: KDH se nedopustilo chyby. I když nezískalo víc než 10 procent.

Proslul jste jako odpůrce filozofického liberalismu, ale zdá se, že jste přece jen ochoten spolupracovat s politickými liberály...

Nedovedu si představit mírovou koexistenci stanoviska KDH, tedy i mého, a liberální ideologie, ale uznávám legitimitu liberálních kultur, společenských a politických organizací, odkud mohou přicházet zajímavé myšlenkové podněty i pro nás, konzervativce. Proto jsme nabídli místa kandidátům občanské pravice a její mluvčí Ján Langoš se takto dostal do parlamentu.

Užívalo HZDS v předvolební kampani křesťanský znějící rétoriku?

Některá z jeho kandidátů ano. Ve volebním programu HZDS slibuje, že se zasadí o zřízení arcibiskupství v Bratislavě a v Košicích.

Posloužily si touto rétorikou i jiné strany?

SDL ne. SNS se prohlašovala za stranu národní a křesťanskou.

Je pravda, že pro HZDS pracovala v kampani agentura, která v Itálii vynesla Berlusconiho?

Na začátku léta kontaktoval HZDS člověk z Forza Italia. Oni pak použili některé náměty z Berlusconiho kampaně. Obě tyto strany jsou si ostatně podobné ideologickou rozvětleností.

Na kterou cílovou skupinu obyvatelstva se teď KDH zaměří?

V těchto volbách nám přibýly hlasy ve městech. Na venkově se projeví stagnace nebo i úbytek. Budeme tento trend podporovat: usilovat o města a podle možností si udržet pozice na venkově.

Jak daleko může na Slovensku zajít zhoršování vztahů mezi slovenskou většinou a maďarskou menšinou?

Bude-li ve střední Evropě mír, nebude mít toto napětí dramatické podoby. Kdyby se ale balkánský konflikt rozšířil i mimo bývalou Jugoslávii, například prostřednictvím maďarské menšiny v srbské Vojvodině, mohlo by někde nabyt i násilných forem. Toto si KDH samozřejmě nepřeje.

A jak daleko by mohlo zajít případné zhoršení vztahů mezi Slovenskem a Maďarskem?

Mohl by nastat stav jakési studené války. Uplynulé pětiletí ukázalo, že geopolitické postavení Maďarska není tak silné, jak se někteří domnívali. Maďarům se nepodařilo zabránit dostavbě Gabčíkova, ani dosáhnout územní autonomie jejich menšin v sousedních státech. Mocenský potenciál Maďarska mu neumožňuje větší konflikt se sousedy.

Jaké tempo transformace lze očekávat za vlády koalice HZDS, SNS a ZDS?

Hlenýždi.

Slovensko
naprahu
svě

BUDOUCNOSTI

Jak mohou čeští demokraté pomoci slovenským?

Nijak. Znalost slovenských problémů je na české straně nevalná. Jakýkoli takový pokus by jeho odpůrci na Slovensku vydávali za vměšování. Je to přece jen naše věc. Tento zápas si musíme vybojovat sami.

Na Slovensku vychází neobyčejně zajímavý křesťanský, orientovaný měsíčník LISTY. Letos je to už sedmý ročník. Jak to, že jsme se o něm dověděli až nyní?

To bude asi změnou názvu. Původní název

zni BRATISLAVSKÉ LISTY. Ty jsem začal vydávat v roce 1988 a o rok později mě kvůli tomu zavřeli.

V LISTECH se objevují pozoruhodné texty i z pera slovenských katolických kněží. Jaké vztahy panují mezi LISTY a Slovenskou biskupskou konferencí?

Ano, i to je jeden z důvodů změny názvu. Už v Bratislavských listech publikovali někteří kněží články, které pojednávaly kriticky o situaci uvnitř církve. Vyvolávalo to nevoli mezi katolickou hierarchií. Časopis byl navíc spojován



převzato z měsíčníku Listy

Prezident České republiky letos dvakrát navštíví Spojené státy. Dva z projektů, které tam pronesl, totiž červencově ve Filadelfii a záříjově na Stanfordově univerzitě, vzbudily velkou pozornost. Průměrný Američan nemá příliš přesné představy o středoevropské mozaice národností a států. Americký turista si v Praze snadno splete Vltavu s Dunajem a ani ho nenapadne spojovat Budvar a Budějovice s americkým plechovkovým (dosti špatným) „Budweiserem“.

Pokud se ale trochu zajímá o kulturu vůbec, ví, kdo je Václav Havel, a s nikým si ho neplete. Havel totiž mluví o věcech, které se ho bezprostředně týkají; zároveň je pro něho takřka synonymem České republiky.

NÁVRAT

Americká společnost postupovala v každodenním životě usnadněným technikou dalek než Evropa. Proto také cítí výrazněji než ta evropská, že ty hlavní tužby lidského srdce zůstávají přitom téměř nedotčeny. Americká demokracie vyrůstá z ideálů, na které jsou Američané právem hrdí. Dnes ale mají mnozí z nich pocit, že se od nich jejich tržně výkonná ekonomika rychlým tempem vzdaluje. Stále více Američanů, zvláště mladých, pocituje tento vývoj jako nebezpečný a nepřijatelný, stále více se jich vydává na „poutí za absolutnem“, jak bychom mohli říci nejen s Karlem Čapkem, ale i s Václavem Havlem.

Ten je oslovuje jedinečným, sobě vlastním způsobem možná proto, že mu zkušenost s totalitou umožňuje pohled a formulaci, které jim mluví z duše. Malá, dvěma totalitami zdeptaná část Evropy mezi Baltickým a Jaderským mořem se tu najednou stává skutečným partnerem americké supervelmoci. Spojeným státům trvalo dlouho, než zvládly obrovský kus severoamerického kontinentu. Nastolily tam poměry, které důvodně lákaly obyvatele Starého světa. Díky usnadněné komunikaci vstoupily

posléze přímo do evropského a světového dění. Mnohé Američany přitom zaskočilo zjištění, že se jejich demokracie a životní styl, onen proslulý „american way of life“, nesetkává pouze s nadšením a obdivem. Leckde začal dokonce narážet podobně jako předtím evropský „transfer“ civilizace do země třetího světa. V obou případech začalo místo vzájemného sblížení vzrůstat napětí, a z něj pak vznikla řada otevřených konfliktů. Ve Spojených státech samotných se mezitím nahromadily nečekaně vážné problémy.

Václav Havel mluví způsobem, který ukazuje, že o těchto věcech hodně přemýšlel. Na rozdíl od amerických (ale i jiných) politiků, zápasících především s konkrétními společenskými problémy a s přízní či nepřiznání voličů, však přichází se zcela originální alternativou. Místo dalších výbojů do stále nepřehlednější skutečnosti, místo snahy o její další zivárnění novými a stále dokonalejšími nástroji nabízí obrácený postup. Nehledá okamžitá operativně politická řešení, ale zamýšlí se nad samotným způsobem hledání odpovědí na otázky, které se před námi vynořují. Nechtějí Iberoameričané, Afričané, Asiaté pochopit cenu západního liberálního demokratického systému? Nevnučujeme jim ho tedy! Místo výbojů se vraťme až tam, kde jsme se jeden od druhého začali lišit, sestupme ke kořenům našeho lidství! Tam, kde se jeden druhému nejvíce podobáme a přibližujeme, tam existuje i společný základ, na kterém můžeme účinně začít překonávat to, co nás začalo kdysi před staletími oddělovat.

Co je nám ale vůbec společné? Co je místem našeho skutečného setkání? - Dejme slovo Václavu Havlovi: *Zdrojem základních potenci člověka... je jeho vztah k tomu, co ho přesahuje. Myslím, že otcové americké demokracie to dobře věděli.*

Dnešní demokratický systém jako by ztratil schopnost překročit meze vlastního duchovního stavu, a tím i schopnost oslovit lidstvo univerzálně. Demokracie jakožto jakási životodárné záření může lidstvo blahodárně zasáhnout jen tehdy, bude-li nějak rezonovat s jeho nehlubší vnitřní výbavou.

Jinak řečeno, má-li se... ve světě šířit občanské soužití a mír, pak se musí šířit jako úsilí o novou všelidskou, univerzální artikulaci všelidské zkušenosti, jež nás spojuje s mytologiemi a náboženstvími všech kultur...

s mým jménem, tedy i s KDH. Přitom posláním politické strany a jejího tisku není zabývat se vnitřními poměry církve. Nakonec jsme se dohodli, že měsíčník změní název, a já jsem odešel z redakční rady. LISTY se nyní cítí svobodně a publikují i texty o situaci uvnitř církve.

Nemají autoři takových textů potíže se svou církevní vrchností?

Doslechl jsem se, že občas mají, ale nic bližšího o tom nevím. Svou pozornost musím věnovat jiným problémům.

Jaký je průměrný věk slovenských kněží? U nás je to cca 68 let...

To vám nefeknu, takové detaily nesleduji. Vím jen, že na Slovensku vyrůstají mladí a velmi talentovaní kněží. Slibuji si od nich, že přispějí k obratu v duchovní atmosféře Slovenska. Že u nás převládne evropská křesťanská humanistická kultura, která převládá nad nacionalistickou a postkomunistickou mentalitou.

Děkuji za rozhovor.

(Pozn. red.: rozhovor je zkrácen zjevně ve své první, „politické“ části. Ta vychází v plném rozsahu v prosincové Přítomnosti, již propůjčují každý první týden v měsíci tři stránky Literární noviny. - Doporučujeme našim čtenářům zničit měsíčník LISTY, je opravdu znamenitý, zejména evropským rozhledem a výhledem do 21. století. - Blahopřejem KDH i k těm „pouhým“ deseti procentům. Zdá se, že je to jediná politicky i myšlenkově konsolidovaná strana na slovenské scéně. Může být vzorem českým křesťanským stranám, stejně jako nám mohou být vzorem LISTY.)

Připravil Petr Příhoda

Má-li demokracie nejen přežít, ale má-li se i úspěšně šířit a čelit konfliktům kultur, pak musí podle mého názoru znovu nalézt a obnovit své vlastní transcendentální kořeny a zdroje, ...obnovit úctu k onomu nehmotnému řádu, který není jen nad námi, ale který je i v nás a mezi námi a který je jediným možným a osvědčeným pramenem úcty člověka k sobě samému, k druhým, k řádu přírody i řádu lidskému...

Poměrný nezáměr o tohoto Václava Havla u nás plyne z našich současných snah o vybudování společenského systému, ve kterém Američané žijí už dostatečně dlouho na to, aby si uvědomili i jeho stinné stránky. Právě o nich náš prezident mluvil v červenci v Bostonu i v září na Stanfordově univerzitě, a právě proto mu Američané tak dobře rozuměli.

Amerika fascinuje Evropu, tu postkomunistickou o poznání víc než její rozvinutější západní část. Už k nám dospěla většina vymožeností ulehčujících do jisté míry každodenní život nás všech. Ale touha po obnově oné úcty k nehmotnému řádu nad námi, v nás a mezi námi..., ta jako by v nás ještě nebyla dost silná. Jako bychom i my museli nejdříve sami udělat zkušenost, kterou už Američané mají a která z nich činí nadšené posluchače Havlových projevů: jako by v nás zatím ještě nebylo dost touhy vybavit fungující tržní ekonomiku také větší mírou lidské vzájemnosti a úcty k druhému, ode mne odlišnému, jinému.

Američané už rozumějí Havlově volání po návratu ke kořenům lidství a k tušení transcendence. Mnozí z nich jsou už schopni a ochotni zavítat na chvíli ty jejich *drugstore* a nevidět všechny ty *goodies* a *coolies*, co tam jsou na pultě. I nás v Evropě samozřejmě přitahuje hloubka, opravdovost a niternost. Možná, že zatím ještě věříme, že to všechno přinese fungující tržní ekonomika, tak jako se kdysi věřilo v naší části Evropy, že lze vytvořit nového člověka a novou společnost ekonomikou nekapitalistickou, netržní. V obou případech je výchozím bodem ona proslulá „ekonomická základna“.

Václav Havel nás upozorňuje na zcela jiné perspektivy. Cestou, která se přitom před námi otevírá, se ovšem u nás zřejmě hned tak žádné velké davy nepohmou.

Petr Kolář, SJ

Pokud se v českém prostředí pokoušíme o co možná nejobjektivnější vyjádření vztahu věřících a církve k politice (i když objektivita je v sociálních vědách nanejvýš pochybnou kategorií), střetáváme se nejen s mnoha obtížemi metodologického a obsahového charakteru, ale i s nejdůležitějším problémem komunikačním. Už proto, že se tím dotýkáme mnoha nesprávných předpokladů, předpokladů a axiomů, které jsou zpravidla o to pevnější, o co slabší je jejich racionální základ. Obříže způsobuje i nezbytný

se záhy - s drobnými deformacemi danými skutečně odlišnou zkušeností - začala přizpůsobovat západoevropskému standardu. Vytváření politického a ekonomického systému analogického k vyspělým demokratickým zemím produkuje už v první fázi obdobné společensko-politické vztahy a role. Místo katolíků a jejich církve je v postmoderní společnosti dané. Vzniká kombinací minimálně tří faktorů: (1) tradice, (2) aktuální společensko-politické funkce, která je závislá na počtu

možností, které před katolíkem leží a nejsou v rozporu s morálním ani transcendentním rozměrem jeho víry, je vskutku velká. Pro mnohé je její existence téměř urážející a aby ji omezili, budou argumentovat rozličnými způsoby. Podtext této argumentace je však vždy stejný: politická angažovanost křesťana může být jen taková, jakou „já“ považuji za správnou.

Pochopitelně, že tuto výpověď zaobalí do moralizujících tvrzení operujících zpravidla se všeobecnými a blíže nedefinovanými pojmy.

Na hlasatelích představ, které redukuje možnost politické angažovanosti křesťana na jednu určitou politickou stranu či jeden konkrétní politický postoj, je nebezpečné především to, že sami sebe vydávají za strážce „správné linie“ a autentické vykladače církevního učení, které ovšem deformují do podoby mnohdy srovnatelné s primitivní ideologií některých sekt. Kromě toho jsou tyto postoje nezřídka spojovány s jevy, které označují za politické hereze: s představami o „špinavém světě“ plném intrik a nepřátelství, o tajných liberálních organizacích manipulujících společností a celým světem, o schopnosti křesťanů, „těch spravedlivých“, vybudovat dokonalou společnost apod. Nebezpečnost těchto postojů, které vznikají z dojmů a skutečnost je nejen nepotvrzuje, nýbrž spíše vyvrací, spočívá ovšem i v jejich psychologických účincích. Ti, kteří jím podléhají, ztrácejí zpravidla schopnost komunikace, jejich obzor se zužuje, jejich křesťanství se stává spíše karikaturou a přestává oslovovat, pyšné uzavření se do ghetta jim znemožňuje plnit evangelizační poslání.

Charakter sociálního učení církve po Druhém vatikánském koncilu a především po jeho vynikajícím rozvinutí v sociálních encyklikách Jana Pavla II. je však jiný. Katolík má možnost politicky podporovat a politicky se angažovat podle vlastního svědomí a rozumu v jakékoli straně a hnutí, které respektují základní demokratické principy, otevírá se nestaví proti náboženství a jejichž program neznamená posilování křesťanských hodnot a jejich aplikaci. V naší situaci to např. znamená, že není důvod, proč by se katolíci nemohli podílet na činnosti (nebo podporovat činnost) nejrůznějších stran od pravého k levému středu stranicko-politického spektra, tedy od občanských a křesťanských stran (ODS, ODA, KDU-ČSL, KDS), přes Svobodné demokraty (OH) až třeba po sociální demokracii. Církev prohlásila, že akceptuje a dnes i podporuje demokratické politické zřízení a s jistými podmínkami i kapitalistický ekonomický systém. Nikoho však nezavazuje, aby preferoval jednu konkrétní formu demokracie a ani nestanovuje (kromě jistých obecných zásad), jakou míru (a formu) má mít sociální rozměr politiky.

STRATEGIE A SPOJENCI

Prosazování křesťanských hodnot do politického a společenského života prostřednictvím politiky je dnes možné jen při zvolení odpovídajícího přístupu (a to se týká církve jako instituce i jednotlivých křesťanů). Je nutno správně analyzovat své místo ve společnosti z hlediska kvantitativního i kvalitativního, určit vlastní možnosti i omezení, akceptovat dobový kontext i pravidla demokratického politického systému, přijmout pluralitní charakter společnosti, vzít na vědomí postmoderní relativismus hodnot a pravd a v neposlední řadě i charakter a způsob fungování informačních systémů a schopnost adresátů mých zpráv či tlaků je přijmout. Teprve po této (sebe)reflexi a volbě vhodné strategie lze vstupovat s jasnými prioritními cíli a při použití vhodného jazyka do politických vztahů a procesů. Politické mechanismy mají svá pravidla a kdo se v politice pohybuje, musí je znát. Ani jejich znalost sice úspěch nezaručuje, avšak jejich nerespektování ho přímo znemožňuje.

Dále je velmi nutné nezapomínat na stanovené priority, kterých chceme dosáhnout, a neobětovat možnost jejich dosažení krátkodobým bojům či vítězstvím v nepodstatných

věcech a dokonce ani ne těm podstatným záležitostem, ve kterých z různých systémových příčin nemůžeme uspět. Pokud má být např. prioritou prosazení určitých morálních principů do života společnosti a politického jednání (solidarita, úcta k životu, náboženské vzdělání, ochrana tradičních hodnot), není jistě šťastným postupem nechat se vmanévrovat do nekonečných diskusí o majetku (být se jistě jedná o spravedlivý požadavek), nebo dopustit, aby sdělovací prostředky zůstaly celé



Charles Doudelet: Dobry pastyr

morální poselství na otázku antikoncepce či diskusí o „problematických“ filmech. Argument, že je to výsledek „špinavé práce“ sdělovacích prostředků, nemůže obstát, a to proto, že už jsou dávno známy mechanismy jejich práce a že potřeba naučit se jich využívat je nezbytnou podmínkou k oslovení postmoderní společnosti (jak to ostatně zdůrazňuje i Jan Pavel II.).

Není v tom nic z poraženosti a rezignace, ani to není kapitulace před duchem doby. Nezavírat se do uměle budovaných ghett, nepohrdat nevěřícími a jejich problémy, rozumět jejich hodnotám a cílům a schopnost hovořit k nim jazykem, kterému rozumíme, je jedinou možností jak převzít za „podobu doby“ svůj díl odpovědnosti a jak ducha doby spoluvytvářet. Mít pravdu je v politice jen začátek. Daleko důležitější je o té pravdě přesvědčit ostatní. I Ježíš, když vysílal své apóstoly „jako ovce mezi vlky“, neradil jim pouze bezelstnost holubic, ale na prvním místě to, aby byli „oheřetní jako hadi“ (Mt 10,16). Ostatně i způsob Pavlovy apoštolské činnosti a jím používané metody k dosažení jediného důležitého cíle jsou dobrým příkladem strategie a politických schopností.

Z křesťanství žádný konkrétní politický program nevyplyvá. Vyplyvají z něj „jen“ určité zásady, které je žádoucí i do politiky a hospodářství přenést. V této snaze ovšem nejsme osamoceni a ani omezeni na několik procent aktivních věřících. Křesťan má obrovské množství spojenců, kteří přirozeně také tihnou k dobru a se kterými je možno a nutno v konkrétních věcech spolupracovat. Vyžaduje to však nejen pevnost, ale i otevřenost, toleranci, porozumění a - jakkoli to zní neprofesionálně - nesentimentální lásku. Farizejská pycha na víru, vyvyšování se nad ostatní, permanentní odmítání „zkaženého světa“ a předpoklad, že protože věřím v Pravdu, mám automaticky pravdu i ve věcech tohoto světa, jsou však pro takovou spolupráci nepřekonatelnými překážkami. To platí beze zbytku právě v politice.

Petr Fiala

Autor článku (nar. 1964) je vedoucím katedry politologie FF MU v Brně, řídí revue Proglas. Vedle řady politologických prací je autorem (s J. Hanušem) knihy o historii skryté církve Koinotés, začátkem příštího roku vydá brněnské Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK) jeho knihu o současném vztahu církve a politiky.

Katolíci, církve a současná česká politika

(Politologické poznámky
ke komplikovanému vztahu)

způsob argumentace: odvolávání se na poznatky společenských a ekonomických věd znesnadňuje komunikaci s držiteli „pravdy“, kteří nemohou (nechtějí) diskutovat a „hledat pravdu“. A konečně zprostředkovávání současného sociálního učení církve, které řada (téměř se bojí) napsat většina českých katolíků nezná, nebo je s ním seznámena jen v jakési archaické předkoncilní verzi, vyvolává podezření „z liberalismu“. Výsledek je vždy stejný. Nejen diskuse, ale jakákoliv komunikace začíná vážnou, není-li zastavena zcela. I z tohoto důvodu upozorňuji na dvě omezení, která tento text záměrně má: zaměřuji se pouze na vyjádření politických problémů uvnitř katolické církve a věnuji se pouze politickému rozměru. Nepopírám tím negativní faktory vně církve ovlivňující popisovaný vztah, ani to, že existují jiné dimenze církevního působení, které jsou důležitější než ona politická.

OČEKÁVÁNÍ A MOŽNOSTI

Řada problémů, které dnes politické působení českých katolíků provázají, je už obsažena v nesprávných předpokladech a neadekvátních očekáváních, se kterými mnozí vstupovali v devadesátém roce do politiky (ať už aktivně, nebo pasivně). Nesprávným se ukázal přehnaný odhad počtu aktivních věřících, který vycházel z ojedinělých zkušeností, avšak neopíral se, z pochopitelných důvodů, o žádné empirické údaje. Daleko závažnějším omylem byl ovšem druhý předpoklad - s předcházejícím spojený - že totiž věřící budou postupovat politicky jednotně a že jejich angažovanost bude přirozeně omezena na křesťanské strany (stranu). Podobně chybná byla úvaha o tom, že „morální kapitál“, který církve v období komunistické totality získala, bude samovolně nadále působit a vytvoří příznivé klima pro křesťanské a katolické aktivity.

Tato nerealistická očekávání byla ještě posilována představou, že lze vybudovat politický systém, který bude odlišný od „konzumní“ západní společnosti a negativní stránky západních demokracií bude korigovat naší duchovní zkušeností; bude morálnější a i z toho důvodu v něm budou křesťanské hodnoty a postoje (i samotná role církve) více akcentovány. Síla těchto pozoruhodných iluzí, kterým nepodlehli zdaleka jen katolíci, vyplývala především z přecenění úlohy intelektuální a politické elity a naprosto mylného odhadu skutečných zájmů a hodnotové orientace většiny společnosti.

Vývoj šel jiným směrem. Politická kultura

věřících a toleranci nevěřících, méně už na právním vymezení či majetku a (3) symbolicko-spirituální funkce, jež trvale vzniká z potřeby nábožensky lhostejné, zhlouštěné či hledající části společnosti po duchovních hodnotách, které jsou církví zprostředkovány. Celkový výsledek není ani smutný, ani radostný: je takový, jaký je. Znamená skutečnost, že křesťanství je jako poselství zcela respektováno (jinak by se k němu např. přes 40 procent lidí při sčítání obyvatelstva nehlásilo, ani by neměla většina politických stran ve svém programu alespoň nějaký odkaz na křesťanské hodnoty), avšak většinou nezávažně, zatímco církve jako instituce je spíše tolerována, ale opět jen částečně a jen tehdy, nevznášeli-li nárok (ať už morální, či materiální). Právě pochopení rozdílné akceptace církve-instituce a jejího poselství a uvědomění si minoritního postavení věřících v postmoderní společnosti je klíčovým bodem pro správné porozumění politické funkci církve a jednotlivých křesťanů a jejich místa v politickém systému vůbec.

CÍRKEV A KATOLÍCI V POLITICE

V případě církve jako instituce je její politická funkce nepochybná, ale obtížně vyjádřitelná. Pro většinu lidí představuje církev zájmovou skupinu (jak to poněkud nediplomaticky formuloval premiér), jejímuž tlaku je občasně nezbytné čelit, protože „církev usiluje o moc, vliv a o majetek“, jindy je však její působení žádoucí, protože upozorňuje na duchovní rozměr naší existence, zprostředkovává jistý druh tradice apod. Z hlediska politické vědy církve skutečně v jistém smyslu zájmovou skupinou je, ale nikoliv výhradně: existuje i mnoho důvodů, proč tuto kategorii překračuje (sebe-definice, zvláštní právní postavení, zvláštní způsob členství, charakter působení apod.). Být chápán jako zájmová skupina - i když to není zcela správné - však pro církve neznamená žádné nebezpečí. Zájmové skupiny jsou dnes již běžnou a nezbytnou součástí demokratických politických systémů a mají dalekosáhlé a nezpochybnitelné možnosti: mimo jiné i vyvíjet tlak na prosazení svých zájmů.

Pokud jde o postoj jednotlivých katolíků k politice, nelze, vzhledem k logické a žádoucí různosti, žádný obecný soud vystavit. Připomenou jen několik problémů.

Zdá se, že řada katolíků jen s obtížemi přijímá skutečnost, že v případě politických postojů a politické angažovanosti je křesťanům ponechána značná volnost. Otevřenost

